

Tórshavn, tann 7. mai 2020
J.Nr.: LUM-11- 20/00036-21
(at tilskila í svári)
Tykkara J.nr.

Álit

um at Landsverk hevur noktað innlit í støðumetingar av tunlunum Norður um Fjall

Við skrivi, dagfest 17. februar 2020, hevur A sent umboðsmanninum soljóðandi klagu:

“Landsverk hevur biðið serfrøðingar úr Norra gjørt støðumetingar av tunlunum Norður um Fjall (TNF). Hetta arbeiðið er farið fram í desember 2019. Tá ið biðið var um innlit, var hetta noktað. Eg havi varhugan av, at tað er skeivt av Landsverk at afturhalda slíkum upplýsingum, tí eingin myndugleiki veit nakað at siga um veruligu støðuna viðv. TNF. Hvørki lögreglan, sløkkjulið ella annar myndugleiki hava nakra gjøgnumgongd av trygd ella onnur slík skjøl at vísa á. Tá ið 1500 bilar koyra umvegis TNF um dagin, meti eg tað vera av stórum týðningi, at Landsverk spælir við opnum kortum og ikki heldur týðandi upplýsingum vekk.”

Málgongd

Tann 5. februar 2020 sendi klagarin soljóðandi skriv til Landsverk :

“ Í desember vóru serfrøðingar úr Norra og gjørdi kanningar av tunlunum norður um Fjall (Hvannasundstunnulin og Árnafjarðartunnulin)
Tað sást týðuliga, at tað eru sera nógvar uppmerkingar, serliga í sunnara endanum í Árnafjarðartunlinum, har sum fleiri ferðir er dottið undan loftinum. Gulir sirkclar og hvítir krossar. Ikki tykkum at siga, so vil eg gjarna vita, hvat kanningin hevur at siga, serliga um trygd. Tí vil eg søkja um innlit í rapportina av kanningini sum var gjørd, í fullum líki.
Eg vil eisini seta fylgjandi spurningar

1. Hevur landsverk umbiðið kanningina av sínum eitingum, ella er tað eftir áheitan frá fíggjarmálaráðnum?
2. Hvussu eru kanningarnar gjørdar. Hvør er mannagongdin og hvørju amboð eru brúkt?
3. Hvat merkja gulu sirkclarir?
4. Hvat merkja hvítu krossarnir?
5. Hvat er niðurstøðan av kanningum/rapportini?
6. Er loftið trygt?
7. Hvat kann sigast um trygdina generelt? T.d, samband við óhapp og eld

...

Við áminning um at svara aftur sambært lögtingslóg um alment innlit “

Tann 14. februar 2020 svaraði Landsverk klagaranum soleiðis :

“Vísandi til innlitsumbøn tína niðanfyri, har biðið verður um innlit í rapportina av kanningini, sum var gjørd av tunlunum Norður um Fjall, verður við hesum sagt frá, at henda kanning er ein faklig saksviðgerð og ikki fyrisitingarlig saksviðgerð, og tí hevur hetta einki við virkseimið hjá almennu fyrisitingini at gera, vísandi til § 4, stk. 1 í lógini um innlit í fyrisitingina.

Úrslitini frá kanningini eru annars eisini at meta sum innanhýsis arbeiðsskjøl, og eisini av teirri orsök verður ikki latið innlit í tey. “

Sama dag skrivaði klagarin soleiðis til Landsverk

“Tað er ikki rætt, sum tú sigur, tí skjølini eru ikki innanhýsis arbeiðsskjøl, men støðumetan sum Landsverk hevur fingið triðjapart at gjørt fyri Landsverk.

...”

Tann 17. februar 2020 svaraði Landsverk klagaranum soleiðis :

“Sum sagt tær frá í teldupostinum 14. febr. 2020, hava vit - við ráðføring frá saksførara - sagt frá, at hetta er smbr. § 4, stk. 1 í lógini um innlit í fyrisitingina, ein faklig saksviðgerð, og hevur tá einki við virkseimið hjá almennu fyrisitingini at gera, og verður eisini tí ikki givið innlit í skjølini, tú biður um.

Annars til tína kunning, er tað sambært vegleiðingini til lógina um innlit í fyrisitingina, “ikki gjørligt úttømandi at siga, hvørji sløg av skjølum hugtakið “innanhýsis arbeiðsskjøl” fevnir um. Í ivamálum verður tað ofta avgerandi, um skjalið einans hevur ella lýsir myndugleikans egnu innanhýsis umhugsanir viðvíkjandi framhaldandi viðgerðini av einum máli ella avgerðini í málinum.”

Partshoyring

Umboðsmaðurin gjørdi av at kanna hetta málið nærri, og við skrivi, dagfest 2. mars 2020, bað umboðsmaðurin Landsverk um frágreiðing um málið, herundir hví Landsverk metir, at kanningin einki hevur við fyrisitingarliga virkseimi hjá Landsverk at gera, og hví Landsverk metir úrslitið av kanningini er at meta sum eitt innanhýsis arbeiðsskjal hjá Landsverk. Samstundis varð Landsverk biðin um at lata umboðsmanninum øll skjøl í málinum til láns.

Tann 27. mars 2020 sendi Landsverk umboðsmanninum soljóðandi viðmerkingar:

“ Víst verður til skriv tygara til Landsverk 2. mars 2020, har tygum biðja Landsverk um at greiða nærri frá, hví Landsverk metir, at ein ávís kanning við støðumetingum av tunlunum Norður um Fjall ikki hevur við fyrisitingarliga virkseimi stovnsins at gera, og hví úrslitið av kanningini annars er at meta sum eitt innanhýsis arbeiðsskjal.

Vísandi til nevnda skriv tygara leggi eg við:

Postlista hjá Landsverki

- Samskipti millum klagaran og Landsverk
- Rambøll: “Tillstandsklassning” Árnafjarðartunnilin
- Rambøll: “Tillstandsklassning”, Hvannasundstunnilin

Eg skal síðani sum advokatur fyri Landsverk svara fyrispurningi tygara:

Landsverk hevur til uppgávu at umsita og viðlíkahalda alt samferðslukervið í Føroyum fyri tær upphæddir, sum løgtingið setir av til hetta endamál. Ein týðandi partur av hesum eru landsvegirnir, soleiðis sum teir eru lýstir í landsvegaskránni. Árnafjarðartunnilin og Hvannasundstunnilin, undir einum nevndir tunlarnir Norður um Fjall, eru partar av landsvegakervinum.

Uppgávan hjá Landsverki er alla tíðina at meta um, hvussu mest fæst fyri tær upphæddir, sum løgtingið setir av, og hvørjar uppgávur á landsvegakervinum mugu prioriterast. Tað er sostatt eingin principiellur munur á til dømis vegnum millum Strendur og Selatrað og Hvannasundstunlinum, tá metast skal um og prioriteringar gerast, og Landsverk ger leypandi metingar av øllum landsvegakervinum fyri at vita, hvat hevur skund, hvat kann bíða og hvørji átøk skulu gerast í hvørjum einstøkum føri.

Landsverk er sum landsstovnur umfataður av fyrisitingarligum reglum í lóg og praksis, men ein stóur partur av teimum avgerðum, sum stovnurin tekur og uppgávum, sum stovnurin dagliga ger, eru ikki fyrisitingarligar og umfataðar av fyrisitingarreglunum, men eru “faktisk forvaltning” (havi hoyrt tað nevnt “verulig fyrisiting” á føroyskum, men eg veit ikki um tað er góðtikið alment).

Hesin faktiski parturin av virksemi Landsverks er tískil ikki umfataður av fyrisitingarlógini. Í ávísum føri kann tað tó koma fyri, at faktiska virksemi stovnsins ávirkar borgarar ella felagsskapir í so stóran mun, at hesir gerast partar.

Tær kanningar, sum hetta mál snýr seg um, eru ikki partur av fyrisitingarliga virksemi stovnsins, soleiðis sum tað er lýst í fyrisitingarlógini, men er “faktisk forvaltning”.

Tilfarið í málinum eru tvær kanningar, sum altjóða felagið Rambøll hevur gjørt fyri Landsverk. Hesar kanningar hava ikki øðrvísi rættarligan status enn notat, sum Landsverk sjálvt ger í sambandi við viðlíkahald av øðrum pørtum av landsvegakervinum. Landsverk keypir sær ofta eksterna ráðgeving í sinum dagliga virki.

Innihaldið í frágreiðingunum frá Rambøll er fyrst ein yvirskipað lýsing av standinum á tunnlunum, lýst fyri hvørjar 10 metrar (síða 1), og eitt tilmæli um, hvat skal / eigur at verða gjørt, lýst fyri hvørjar 10 metrar.

Talan er sostatt um eina støðulýsing við uppskotum til loysnir. Støðulýsingin verður brúkt í arbeiðinum hjá Landsverki, saman við stovnsins egnu metingum, og út frá hesum samlað verður raðfest, júst hvørji tiltøk skulu gerast og í hvørjari raðfylgju.

Samanumtikið er frágreiðingin frá Rambøll ein partur av grundarlagnum undir støðutakanini, tá Landsverk skal raðfesta tiltøkini. Í summum førum hevur Landsverk fylgt tilmælum frá Rambøll, og í øðrum førum ikki.

Fyrisitingarliga hevur Landsverk mett, at talan er um “faktisk forvaltning” og ikki eitt mál um rættarliga fyrisiting, og sostatt umfatað av fyrisitingarlógini.

Hetta er eisini orsökkin til at Landsverk hefur svarað klagaranum, at málið ikki hefur við fyrisitingarliga virkseimi stovnsins at gera, og orsökkin til, at víst verður til hetta sum grund fyri at nokta innliti, er orðingin í løgtingslóg um innlit í fyrisitingina § 4, stk. 1, fyrri partur:

*Ein og hvør kann við teimum undantøkum, sum eru nevnd í §§ 7-14, krevja at fáa høvi til at gera seg kunnugan við skjøl, sum ein myndugleiki hefur móttikið ella gjørt **sum liður í fyrisitingarligari saksviðgerð** í samband við virkseimi myndugleikans.*

“Fyrisitingarliga saksviðgerð” hefur Landsverk við støði í heiti lógarinnar um “innlit í **fyrisitingina**” skilt sum saksviðgerð, sum er umfatað av løgtingslóg um fyrisiting. Tá talan í tí konkrita førinum ikki er um fyrisitingarliga saksviðgerð, men um “faktisk forvaltning”, hefur Landsverk longu av hesi grund mett, at kanningarnar hjá Rambøll ikki eru skjøl, sum innlit kann krevjast yvirhøvuð í eftir løgtingslóg um innlit í fyrisitingina.

Í hesum sambandi kann eg viðmerkja, at orðingin í tí dansku lógini er øðrvísi. Í offentlighedsloven § 7, stk. 1 stendur, at innlit kann latast í skjøl, sum ein myndugleiki hefur fingið ella latið gera “...som led i **administrativ sagsbehandling i forbindelse med dens virksomhed**”.

Munurin á føroysku og dansku ásetingini er sostatt, at tann føroyska lógin fevnir um skjøl, sum ein myndugleiki hefur fingið ella hefur gjørt sum liður í *fyrisitingarligari saksviðgerð*, men tann danska fatar um skjøl, sum eru gjørd sum liður í *administrativ sagsbehandling* – altso ikki *forvaltningsmæssig* sagsbehandling, men eisini í sínum vanligu virkseimi (administrativ sagsbehandling).

Spurningarnir frá klagaranum uppfati eg sum ein part av klaguni – altso tað er partur av klaguni, at Landsverk ikki hefur svarað spurningunum, sum fylgdu við umbønini um innlit.

Til hetta er at siga, at rætturin til innlit umfatar bara “skjøl”. Hugtakið “skjal” ikki skal skiljast avmarkandi, men ein stovnur hefur tó ikki skyldu til at framleiða skjøl til at ganga undir eina umbøn um innlit.

Tað er einki grundarlag, hvørki í lóg, tulking ella praksis, sum kann tala fyri, at Landsverk eftir lógini um innlit í fyrisitingina hefur skyldu til at svara klagaranum upp á teir spurningar, sum eru settir í sambandi við umbøn um innlit í frágreiðingarnar frá Rambøll – líka mikið um klagarin skuldi havt rætt til innlit í sjálvar frágreiðingarnar.

Innanhýsis arbeiðsskjal er m.a. eitt skjal, sum verður gjørt av einum myndugleika til egna nýtslu, smb. lóg um innlit § 7, stk. 1, nr. 1. Frágreiðingarnar frá Rambøll eru typisk innanhýsis arbeiðsskjal, smb. frágreiðingina omanfyri um tilfarið í málinum.

1993 Karnov-kommentarurin til hesa áseting (okkara áseting er frá hesi útgávuni í 1993):

*Som eksempel på sådanne dokumenter kan nævnes referater, notater, og lignende, der ud over en beskrivelse af sagens faktum, således som det fremtræder på grundlag af sagens dokumenter, **typisk vil indeholde den eller de pågældende medarbejderes juridiske eller anden vurdering af sagen samt i tilslutning hertil et forslag til dens afgørelse eller fortsatte behandling**. Også udkast til skrivelser og til administrative retsforskrifter og planer, referater af møder eller andre **drøftelser med udenforstående, der alene udarbejdes til myndighedens eget brug**, samt "vidomsbøger", praksisoversigter og lignende vil typisk være internt arbejdsmateriale. Se fra praksis U 1968 278 H (landsskatterettens referat og voteringsark anset som internt arbejdsmateriale), U 1969 301 H (elektricitetsrådets forhandlingsprotokol anset som internt arbejdsmateriale), U 1970 47 H (nogle arbejdsskemaer, der anvendtes af et vurderingsankenævn med henblik på fastsættelse af lejeværdien af ejendomme, anset for internt arbejdsmateriale) og **FOB 1968 22** (interne notater). Se også **FOB***

1971 58 (mødereferat), FOB 1973 395 (udtalelse af intern karakter) og FOB 1975 312 (lydbånd af en kommunalbestyrelses behandling af et forslag til byplanvedtægt).

Eftir hesum kann ivi ikki vera um, at tað er rætt, tá Landsverk í skrivi sínum til klagaran vísir til, at talan er um eitt innanhýsis arbeiðsskjal

Innlit í innanhýsis arbeiðsskjal kann eftir innlitslógini latast í serligum fòrum. Talan er sostatt um undantøk frá undantøkureglunum um innlit í innanhýsis

§ 8

Rætturin til skjalainnlit fevnir hóast ásetingina í § 7 um innanhýsis arbeiðsskjal, ið eru til skjals í endaligum líki, tá

1. skjøluni bert endurgeva innihaldið av endaligu støðutakan myndugleikans viðvíkjandi avgerðini í einum máli,
2. skjøluni bert innihalda eina endurgeving av upplýsingum, sum myndugleikin hevur havt skyldu til at skriva upp sambært ásetingini í § 6,
3. **skjøluni eru sjálvstøðug skjøl, ið eru gjørd av einum myndugleika fyri at fáa til vega prógvandi ella annan samsvarandi greidleika viðvíkjandi teim veruligu umstøðunum í einum máli, ella**
4. skjøluni innihalda almenn stevnumið fyri viðgerðini av ávísimum málssløgum.

Eg havi markerað § 8 nr. 3 omanfyri, tí eg haldi, at hetta er tann einasta ásetingin, sum kann koma upp á tal at brúka í hesum føri fyri at lata klagaranum innlit í frágreiðingarnar frá Rambøll.

Um frágreiðingarnar frá Rambøll eru umfataðar av § 8, nr. 3, veldst alt um innihald og funktiión, alt eftir einari samlaðari meting. Avgerandi er, um frágreiðingarnar er fingnar til vegna við tí endamáli at fáa til vega próvtilfar, ella um frágreiðingarnar eru fingnar til vega fyri at skapa grundarlag fyri nærri innanhýsis umhugsan. Er talanum tilfar, sum er fingið til vega fyri at skapa grundarlag fyri nærri innanhýsis umhugsan, eru frágreiðingarnar ikki umfataðar av serregluni í § 8, nr. 3, men eru umfataðar av høvuðsregluni í § 7, stk. 1, nr. 1 um undantak frá innliti, sí omanfyri um 1993-kommentarin hjá Karnov.

Í hesum sambandi kann eg vísa til Justitsministeriet Betænkning om offentlighedsloven Bind 1, Betænkning nr. 1510, Síða 532

*I det omfang der i et konkret tilfælde er tvivl om, hvorvidt et dokument er omfattet af lovens § 8, nr. 1-3, skal afgørelsen træffes på grundlag af en samlet vurdering af dokumentets indhold og funktion, og det afgørende er navnlig, om dokumentet primært er udarbejdet i bevismæssigt øjemed, eller om det **udarbejdes alene for at danne grundlag for interne overvejelser**, jf. Folketingstidende 1985-96, tillæg A, sp. 222 og betænkning nr. 857/1978, side 218. Er det udarbejdet i sidstnævnte henseende indebærer det, at **dokumentet ikke vil være omfattet af § 8, men vil kunne undtages fra aktindsigt efter § 7.***

Álitið frá offentlighedskommissionen kann síggjast her:

https://www.elov.dk/media/betaenkninger/betaenkning_om_offentlighedsloven_del_1.pdf

Eg skal eisini vísa til bókina: Mohammad Ahsan, Offentlighedsloven med kommentarer 1. udgave, 1. oplag 2014, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, síða 449, niðast.

Út frá tí, sum eg omanfyri havi ført fram, dugi eg ikki at síggja annað enn at skjøluni ikki eru umfatað av rættinum til innlit í fyrisingina.

At enda skal eg viðmerkja til sjálva klaguna til tygara, at Landsverk sjálvandi ikki roynir at dylja nakað, ikki “spælir við opnum kortum” og ei heldur “heldur týðandi upplýsingum vekk”.

Hesi skjølini eru, sum longu sagt, ein vanligur partur av arbeiði stovnsins, og einki serstakt er við teimum sum so. At tað kann hava áhuga fyri borgarar, hvørjum standi vegakervið er í, er tó sjálvandi til at skilja.

Landsverk hevur eftir einari samlaðari meting valt ikki at lata meirinnlit, smb. § 4, stk. 2. 2. liður í lógini um innlit. Henda meting byggir serliga á knappheit í resursum, um fordømi verða skapt fyri at lata frá sær innanhýsis arbeiðsskjøl, og á slag av skjølum, har talan er um ráðgeving frá uttanfyristandandi til stovnin. “

Við skrivi, dagfest 27. mars 2020, vórðu viðmerkingarnar hjá Landsverk sendar klagaranum til ummælis við einari freist áljóðandi 14 dagar.

Tann 2. apríl 2020 sendi klagarin umboðsmanninum soljóðandi viðmerkingar:

“ ...

Væl vitandi um at LV hevur til uppgávu at umsita og viðlíkahalda landsvegakervið í Føroyum, fyri tær upphæddir, sum Løgtingið játtar – ynski eg allíkavæl at seta meg inn í hvørjar lívstreytir eg havi, tá eg noyðist at koyra gjøgnum tunlarnar norður um fjall (TNF).

Tá sakførarin skjýtur hesar støðumetingarnar undir bara at vera “faktisk forvaltning” hjá LV, og at tað tí ikki ber til at sleppa at síggja hvørjar veruligu umstøðurnar (ella møguligir lívsvandar) fólk eru í, hvørja ferð vit skulu ferðast til hendan partin av landinum – haldi eg tað vera beinleiðis ósakligt.

Talan er ikki um statshemmiligheitir, ella um fíggarligan miss fyri nakran persón ella nakra vinnu-fyrirøku, um eg ella almenningurin fáa at vita hvørja faktiska støðu tunlarnir eru í fyri hvørjar 10m. av tunli.

Um so er at støðumetingin vísur, at eg eri í eini vandastøðu, hvørja ferð eg koyri ígjøgnum hesar tunlarnar, havi eg rætt til at fáa tað at vita – eisini fyri at eg kann hava møguleika til at avgera um eg vil seta meg og míni í hesa møguligu vandastøðu, hvørja ferð vit hava brúk fyri at ferðast til bygdin sum liggja norðanfyrir tunlarnar.

Fólk hava í fleiri áratíggju gjørt vart við at støðan kennist serstakliga hættilig, og øll vita at fólk flest meira ella minni bara bíða eftir at ein heilt stór vanlukka hendur á hesi farleiðini!

Hendan vandastøðan hevur við sær, at øll vit, sum dagliga hava brúk fyri at koyra ígjøgnum TNF, í veruleikanum eru partar av málsviðgerðini, tí vegakervið er okkara lívæðr í føroyska samfelagnum, og fortreytin fyri at kunna liva í økinum. Eg havi tó ikki søkt innlit sum partur í málinum (út frá Fyrisitingarlógini), men bara út frá Innlitslógini (IL), sum ein áhugaður borgari.

Tá sakførarin sigur, at kanningarnar, sum hetta málið snýr seg um, **IKKI** eru partar av fyrisitingarlaga virkseminum á stovninum, eri eg ikki samdur. Tí tað fyrisitingarlaga virkseimið – at taka avgerð - byggir júst á tílíkar **FAKTISKAR** støðumetingar, sum stovnurin hevur bílagt sær frá Rambøll.

Ein faktísk stöðumeting broyktist ekki til það betra, um so er at Rambøll fer at gera eina nýggja stöðumeting t.d. um nøkur ár – tá vil tann faktíska stöðumetingin helst vera enn verri, um einki munagott verður gjørt áðrenn, tí tíðin er ekki ein viðspælari í hesum fòrinum.

Annars er hugtakið “fyrisingarlig saksviðgerð” = “administrativ sagsbehandling”. IL er eftir §1, stk.1, galdandi fyri alt virkseml hjá fyrisingini. T.v.s. ekki einans avgerðir í málum, men eisini í faktiskum virkseml.

Tá sakfòrarin (niðast á s.2) heldur at ein stovnur ekki eigur at framleiða skjøl til at ganga undir eina innlitsumbøn, er það þúra satt. Stovnurin eigur at lata innlit í verandi skjøl. Men ein almennur stovnur hevur plikt til at svara borgarum uppá viðkomandi spurningar, um það er gjørligt at svara teimum. Tað er ein tønasta, sum ein borgari eigur at kunna vænta sær at fáa um faktísk viðurskifti frá einum almennum stovni.

Á s. 3 vísur sakfòrarin á fleiri avgerðir um innlitsumbønir, sum eru sýttar. Felags fyri allar hesar sýtandi umbønirnar eru at tær eru rættiliga gamlar – tann nýggjasta er frá 1975.

Havandi í huga, at IL kom í gildi í 1993, haldi eg tað vera undrunarvert? IL er eftir § 1, stk. 1, galdandi fyri alt virkseml hjá fyrisingini. Sjálvt endamálið við lógini er júst at borgarin skal hava møguleika til at seta seg inn í øll almen viðurskifti.

Eg havi eisini hug til at nevna Betænking nr. 1510 s.331, sum vísur til nær eitt skjøl eigur at koma undir innlit. Er skjalið journaliserað, er sannlíkt at tað er móttikið sum partur av eini saksviðgerð; og um skjalið er lagt á eitt ávíst mál er eisini sannlíkt at tað er móttikið sum partur av eini fyrisingarligari saksviðgerð (FOB1998, s.431).

Innlitslógin hevur ekki sum endamál at goyma faktísk viðurskiftir fyri almenninginum – mótsætt, so er sjálvt endamálið við lógini at upplýsa um øll viðurskifti í samfelagnum, sum fyrisingin hevur gloymt (ella forsømt?) at upplýsa borgararnar um, og stuðla uppundir áhugan hjá almenninginum til at seta seg so væl inn í øll almen viðurskiftir, sum gjørligt.

Við at sýta innlit í hetta málið royna bæði LV og teirra sakfòrari at leggja eitt fjalandi teppi útyvir hvørjum standi TNF eru í – er tað sakligt at brúka IL soleiðis?

IL er ein “minstalóg” ið ásetir tað minsta ein myndugleiki hevur skyldu til. §4, stk.1, 2.pkt. vísur til møguleikan til at myndugleikin kann velja at geva meirinnlit – men eingin regla er, sum loyvur fyrisingini til óneyðugt at avmarka innlit. Hinvegin skal tað greinast týðiliga hví man avmarkar innlitið. Og tað merkir ekki, at man við ljós og lykt eigur at fara inn í lógina at royna at finna avmarkandi reglur, fyri at spara arbeiðsmegi, sum sakfòrarin vísur á seinast í svarskrivinum (“knappheit í resursum”) fyri ekki at lata innlit í faktísk skjøl við fakligum metingum, sum myndugleikin byggir sínar avgerðir á.”

Við skrivi, dagfest 8. apríl 2020, vórðu viðmerkingarnar hjá klagaranum sendar Landsverk til ummælis við einari freist áljóðandi 14 dagar.

Tann 16. apríl 2020 sendi Landsverk umboðsmanninum soljóðandi viðmerkingar:

“... ”

Klagari sigur seg hava rætt at vita, um kanningin frá Rambøll vísir, at hann er í vanda, hvørja ferð hann koyrir gjøgnum tunlarnar.

Til hetta er at siga, at ampi av hesum slag – av røttum ella ei – í sær sjálvum ikki skapar rætt til innlit eftir lógini um innlit í fyrisitingina.

Klagari førir eisini m.a. fram um skyldu hjá almennum stovnum at upplýsa, at ein almennur stovnur hevur plikt til at svara borgarum uppá viðkomandi spurningar, um tað er gjørligt at svara teimum, og at tað er ein tænasta, sum ein borgari eigur at kunna vænta sær at fáa um faktisk viðurskifti frá einum almennum stovni.

Til hetta er at siga, at tann fyrisitingarliga vegleiðingarskyldan hjá almennum stovni ikki gongur so vítt, og at stovnurin í sambandi við alment innlit ikki hevur aðrar skyldur enn tær, sum framganga av lógini – t.e. at lata innlit í ávís skjøl. Um møguleikan fyri meirinnliti havi eg gjørt mínar viðmerkingar í fyrra skrivinum.

Í sambandi við tað, sum klagarin førir fram í 3. reglubroti á síðu 2 frá FOB, at skjølini, sum hetta kærsmål snýr seg um, ikki eru journaliserað til eitt ávíst fyrisitingarligt mál, har stovnurin hevur ella fer at taka eina avgerð, men er eitt yvirskipað skjál við uppfylging og ráðgeving til stovnin.”

Tann 21. apríl 2020 vórðu viðmerkingarnar frá Landsverk sendar klagaranum til kunningar. Samstundis boðaði umboðsmaðurin pørtunum frá, at av tí at tað ikki varð mett at verða neyðugt við framhaldandi partshoyringum, varð nú farið undir endaligu viðgerðina av hesum málinum.

Niðurstøða

Hendan klagan snýr seg um, at Landsverk hevur sýtt klagaranum innlit í tvær støðulýsingar, sum felagið Rambøll hevur gjørt fyri Landsverk, um tunlarnar Norður um Fjall.

Landsverk hevur í fyrsta lagi noktað innlit við tí grundgeving, at tær kanningar, sum hetta mál snýr seg um, ikki eru partar av fyrisitingarliga virkseimi stovnsins, men eru veruligt fyrisitingarvirksemi (faktisk forvaltning) og tí ikki fevnt av fyrisitingarlógini (lóg nr. 132 frá 10. juni 1993 um fyrisitingarlóg) ella av § 4 stk. 1, fyrra parti í innlitslógini (lóg nr.133 frá 10. juni 1993 um innlit í fyrisitingina)

Í øðrum lagi hevur Landsverk noktað innlit við tí grundgeving, at talan er um innanhýsis skjøl sambært § 7, stk. 1 nr. 1 í innlitslógini.

Innlitslógin og virkseimi hjá Landsverk

Sambært Landsverk hevur stovnurin til uppgávu at umsita og viðlíkahalda samferðslukervið í Føroyum. Ein týðandi partur av hesum er at gera leypandi metingar av landsvegakervinum, herundir tunlarnar Norður um Fjall, fyri at vita, hvat hevur skund, hvat kann bíða og hvørji átøk skulu gerast í hvørjum einstøkum føri.

Við stóði í, at Landsverk hevur skilt innlitslógina soleiðis, at hon bert fevnir um saksviðgerð, sum er umfatað av fyrisitingarlógini, og at í tí ítøkiligum førinum er ikki talan um fyrisitingarliga saksviðgerð, men um veruligt fyrisitingarvirksemi, hevur Landsverk mett, at kanningarnar hjá Rambøll ikki eru skjøl, sum innlit kann krevjast í eftir løgtingslóg um innlit í fyrisitingina. Víst verður í hesum sambandi til § 4, stk. 1, fyrri partur í innlitslógini, har tað stendur :

“Ein og hvør kann við teimum undantøkum, sum eru nevnd í §§ 7-14, krevja at fáa høvi til at gera seg kunnugan við skjøl, sum ein myndugleiki hevur móttikið ella gjørt **sum liður í fyrisitingarligari saksviðgerð** í samband við virksemi myndugleikans. “

Eisini vísur Landsverk á, at orðingin í tí dansku offentlighedsloven § 7 er øðrvísi enn § 4 stk. 1, fyrri partur í innlitslógini, tí í offentlighedsloven § 7, stk. 1 stendur, at innlit kann latast í skjøl, sum ein myndugleiki hevur fingið ella latið gera “...som led i **administrativ sagsbehandling i forbindelse med dens virksomhed**” og at danski teksturin sostatt fatar um skjøl, sum eru gjørd sum liður í *administrativ sagsbehandling* – altso ikki *forvaltningsmæssig* sagsbehandling, men eisini í sínum vanliga virksemi (administrativ sagsbehandling).

Mínar viðmerkingar um innlitslógina og virksemi hjá Landsverk

Innlitslógin inniheldur vanligu reglurnar um høvi hjá almenninginum at kunna seg við skjøl, ið eru komin til ein fyrisitingarmyndguleika, ella sum ein fyrisitingarmyndguleiki hevur gjørt, sum liður í fyrisitingarligari málsviðgerð í samband við virksemið hjá myndugleikunum.

Sambært § 1 í innlitslógini fevnir innlitslógin um alt virksemi hjá almennu fyrisitingini. Sambært viðmerkingunum til innlitslógina fevnir lógin um alt virksemi hjá almennu fyrisitingini, herundir veruligt fyrisitingarvirksemi, meðan fyrisitingarlógin viðvíkjandi innliti partanna bert fevnir um mál, har ein fyrisitingarmyndguleiki hevur ella fer at taka avgerð. Í mun til innlit eftir fyrisitingarlógini er neyðugt at skilja millum fyrisitingarvirksemi hjá stovnunum og veruliga fyrisitingarvirksemi, tí hetta kann vera avgerandi fyri í hvønn mun partsinnlit kann játtast. Eg eri ikki samd við Landsverk í, at uppbytið av virkseminum hjá Landsverk eisini er avgerandi fyri, hvussu Landsverk skal fyrihalda seg til umbønir um alment innlit, tí sum sagt omanfyri, er innlitslógin galdandi fyri alt virksemi hjá almennu fyrisitingini, og herundir eisini veruliga fyrisitingarvirksemi. Vísast kann í hesum sambandi til viðmerkingarnar til innlitslógina og Vegleiðing um innlit í fyrisitingina frá Føroya Landsstýri frá 1993.

Sum grundgeving fyri áskoðanini um at veruliga fyrisitingarvirksemi hjá Landsverk ikki kemur undir innlitslógina, vísur eisini Landsverk til at orðingin í § 4 stk. 1, fyrri part ikki fevnir um veruligt fyrisitingarvirksemi, og at munur er á orðingini í dansku offentlighedsloven § 7, stk. 1 og innlitslógini § 4 stk. 1, fyrri part.

Av lógaruppskotinum til innlitslógina sæst, at orðingin í § 7 stk. 1 í dansku offentlighedsloven “som led i administrativ sagsbehandling i forbindelse med dens virksomhed” er umsett til “sum liður í fyrisitingarligari saksviðgerð í samband við virksemi myndugleikans”. Eg dugi ikki at

síggja nakran innihaldsligan mun í hesum orðingum, og dugi heldur ikki at síggja nakran tilætlaðan mun á hesum reglum í sambandi við fyrireikandi viðgerðina av innlitslógini.

Í viðmerkingunum til innlitslógina, stendur eitt nú soleiðis : ”

“..

Uppskotið um innlit í fyrisitingina fevnir um alt virksemini hjá almennu fyrisitingini, herundir veruligt (faktiskt) fyrisitingarvirksemini, meðan uppskotið til fyrisitingarlóg viðvíkjandi innliti partanna bert fevnir um mál, har ein fyrisitingarmyndugleiki hevur ella fer at taka avgerð.

Sostatt kann bert fáast innlit í skjøl um veruligt fyrisitingarvirksemini sambært reglunum í uppskotinum til lóg um innlit í fyrisitingina.

...

Lógin er galdandi fyri alt virksemini hjá almennu fyrisitingini. Høvi til skjalainnlit fevnir sostatt ikki bert um skjøl í málum, har mynduguleikarnir fara at taka avgerð móttvegis borgarunum, men eisini um skjøl í málum um gerð av almennum rættarreglum og skjølum, ið verða viðgjørð í samband við annað alment virksemini, herundir sokallað veruligt fyrisitingarvirksemini sum t.d. ferðsla, undirvísing, heilsuverk og byggivirksemini.

Talan skal tó altíð vera um skjøl, ið fáa ella hava fingið eina fyrisitingarlíga málsviðgerð. Sostatt koma ikki skjøl, ið einans vera goymd ella send víðari undir lógina, og soleiðis er lógin heldur ikki galdandi fyri skjøl, ið klárt eru send mynduguleikanum av misgáum, og mynduguleikin ikki nýtir tey“

Eisini vegleiðingin frá Føroya Landsstýri frá 1993 um innlit í fyrisitingina stuðlar undir hesa fatan. Har stendur m.a. soleiðis :

“ **Hvørji mál fevnir lógin um?**

11. Lógin er sum høvuðsregla galdandi fyri “alt virksemini”, sum teir myndugleikar o.o., sum nevndir eru undir nr. 9-12, reka. Høvi til skjalainnlit fevnir soleiðis ikki bert um skjøl í málum, har myndugleikarnir skulu taka ítøkiligar avgerðir móttvegis borgarunum, men eisini um skjøl í málum um gerð av almennum fyriskipanum og í málum um annað alment virksemini - heruppi sokallað “veruligt fyrisitingarvirksemini”, sum t.d. ferðsla, undirvísing, røkt, heilsuverk og bygging. Høvi til skjalainnlit fevnir tó sum higartil bert um skjøl, ið eru til viðgerðar ella hava fingið eina fyrisitingarlíga málsviðgerð sbr. § 4, stk. 1. Uttanfyrir rættin til skjalainnlit falla sostatt skjøl, ið einans eru móttikin til goymslu ella einans skulu hava eina tekniska ella líknandi viðgerð sum t.d. stemplan, løggilding o.tíl. Sama er galdandi fyri skjøl, ið heilt greitt eru send einum myndugleika av misgáum, tá hesi ikki eru tikin við, sum liður í avgerðargrundarlag myndugleikans. Uttanfyrir fellur eisini annað “pappirstilfar” sum t.d. undirvísingartilfar, kort, bókur og bóklingar, sjálvst um hetta er gjørt ella verður nýtt av almennum myndugleikum. Hetta er tó ikki galdandi, tá viðkomandi tilfar fær eina fyrisitingarlíga viðgerð, t.d. í samband við eitt kærsmål. “

Eg haldi tí, at tað er ikki nakað grundarlag fyri at tulka føroyska tekstin annarleiðis enn danska tekstin í § 7 í offentlighedsloven, sum er fyrimynd fyri føroyska tekstin í § 4, stk. 1 fyrri part. Innlitslógini fevnir sostatt um øll skjøl, sum ein myndugleiki hevur gjørt ella móttikið, sum liður í fyrisitingarlígar saksviðgerð í sambandi við virksemini myndugleikans, herundir eisini skjøl gjørð ella móttikin í sambandi við veruliga fyrisitingarvirksemini hjá Landsverk.

Innlitslógin fevnr soleiðis sambært § 1 stk. 1 um alt virksemi hjá tí almenna og ein og hvør kann sambært § 4, stk. 1 fyrra part, við teimum undantøkum, sum nevnd eru í §§ 7-14, krevja at fáa høvi til at gera seg kunnugan við skjøl, sum ein myndugleiki hevur móttikið ella gjørt sum liður í fyrisitingarligari saksviðgerð í sambandi við virksemi myndugleikans. Sostatt kann Landsverk ikki nokta hesi umbøn um alment innlit við at vísa til, at talan er um skjøl móttikin í sambandi við veruliga fyrisitingarvirksemi hjá stovninum.

Eru stóðumetingarnar frá Rambøll innanhýsis skjøl hjá Landsverk ?

Sambært § 5 í innlitslógini fevnr rætturin til skjalainnlit sum meginreglan um øll skjøl, ið viðvíkja viðkomandi málinum, sum biðið verður um innlit í. Rætturin til innlit kann tó sambært § 4 stk. 1 í innlitslógini verða avmarkaður av teimum undantøkum, sum eru nevnd í §§ 7-14 í innlitslógini.

Sambært Landsverk er eitt innanhýsis arbeiddsskjal m.a. eitt skjal, sum verður gjørt av einum myndugleika til egna nýtslu, smb. lóg um innlit § 7, stk. 1, nr. 1, og metir Landsverk, at frágreiðingarnar frá Rambøll eru typisk innanhýsis arbeiddsskjal, smb. frágreiðingini omanfyri um tilfarið í málinum.

§ 7, stk. 1. í innlitslógini er soljóðandi :

“§ 7. Rætturin til skjalainnlit fevnr ikki um innanhýsis arbeiddsskjal. Innanhýsis arbeiddsskjal eru

- 1) skjøl, sum verða gjørd av einum myndugleika til egna nýtslu
- 2) brævaskifti millum ymiskar deildir innan fyri sama myndugleika og
- 3) brævaskifti millum eitt bý- ella bygdaráð og tess nevndir, deildir og aðrar stovnar ella millum hesar stovnar sínámillum.”

Í vegleiðingini frá Føroya Landsstýri frá 1993 um innlit í fyrisitingina stendur soleiðis um innanhýsis arbeiddsskjal :

“...

Innanhýsis arbeiddsskjal

21. Eftir ásetingini í § 7 fevnr rætturin til skjalainnlit ikki um innanhýsis arbeiddsskjøl hjá einum myndugleika. Innanhýsis arbeiddsskjal er skjøl, ið ein myndugleiki ger til egna nýtslu, brævaskifti millum ymiskar deildir innan fyri sama myndugleika og brævaskifti millum eitt bý- ella bygarráð og t.d. tess nevndir og deildir ella millum hesar sínámillum.

Hvørji skjøl eru innanhýsis?

22. Tað er ikki gjørligt úttømandi at siga hvørji sløg av skjølum hugtakið “innanhýsis arbeiddsskjal” fevnr um. Í ivamállum verður tað ofta avgerandi, um skjalið einans hevur ella lýsir myndugleikans egnu innanhýsis umhugsanir viðvíkjandi framhaldandi viðgerðini av einum máli ella avgerðini í málinum.

23. Sambært § 7, nr. 1, verða skjøl fyri tað fyrsta mett sum innanhýsis í tann mun tey verða gjørd av einum myndugleika til egna nýtslu. Sum dømi um tílk skjøl kunnu verða nevnd frásagnir, uppskriftir o.tíl., ið umframt at lýsa evnið í málinum, soleiðis sum tað framgongur við grundarlagi í skjølunum í málinum, vanliga hevur metingina hjá viðkomandi málsviðgerara, og harafturat eitt uppskot um avgerð ella um framhaldandi viðgerðina av málinum. Eisini uppskot til skriv og til

umsitingarligar rættarreglur og ætlanir, fundarfrásagnir ella aðrar samráðingar við uttanveltað, ið einans verða gjørd til egna nýtslu hjá myndugleikanum koma undir regluna í nr. 1.
...”

Treytin í innlitslógini § 7, stk. 1 nr. 1 er, at innanhýsis skjøl eru skjøl gjørt av myndugleikanum til egna nýtslu. Um frágreiðingarnar talan er um, vóru gjørdar av starvsfólki á Landsverk sum grundstøði til eina støðutakan hjá Landsverk um, hvat viðlíkahald skal gerast á tunlarnar, hevði útgangsstøði verið, at talan var um innanhýsis arbeiðsskjøl. Sum dømi um nær slíkar frágreiðingar eru mettar sum innanhýsis skjøl, kann vísast til niðurstøðuna hjá umboðsmanninum í málinum 14/00030, har frágreiðingar frá eygleiðarum, ið starvaðust hjá Vørn og vóru umborð á skipum, vóru mettar sum innanhýsis skjøl sambært § 7 í innlitslógini m.a. tí arbeiðið, sum eygleiðarin gjørdi umborð á skipinum, varð gjørt beinleiðis fyri Vørn, og endamálið var at tryggja, at eftirlitið við fiskiskapinum var nøktandi og væl skipað.

Spurningurin er, um tað hevur nakran týðning fyri metingina um, hvørt frágreiðingarnar eru innanhýsis skjøl ella ikki, at Landsverk hevur keypt sær hjálp frá uttanhýsis serfrøði til at gera frágreiðingarnar, sum stovnurin skal nýta at taka avgerð útfrá.

Um slíkar frágreiðingar frá serkønum stendur í bókini Offentlighedsloven med kommentarer af John Vogter 3. útgáva 1998 á s.165 :

“Særligt om sagkyndige udtalelser

Bestemmelsen i § 7 om interne dokumenter omfatter kun dokumenter, der er udarbejdet inden for den pågældende myndighed. Notater, sagkyndige udtalelser og vurderinger elle lignende, der af en myndighed indhentes fra andre offentlige myndigheder eller f. eks. fra advokater, rådgivende ingeniør- eller arkitektfirmaer, landinspektører, rationaliseringseksperter osv., der som led i deres almindelige virksomhed bl.a. virker som konsulenter for den pågældende myndighed, vil som udgangspunkt ikke kunne anses som internt arbejdsmateriale, jf F.T 1969/70, tillæg B, sp. 2151-2155. Sådanne dokumenter vil imidlertid efter omstændighederne kunne være omfattet af § 10, nr. 4.

I særlige tilfælde kan de pågældende sagkyndige dog være knyttet således til en myndighed, at der er tale om internt arbejdsmateriale udarbejdet inden for samme myndighed, jf. FOB 1984, side 67 om de sagkyndige, der fast er tilknyttet Sundhedsstyrelsen, og FOB 1990, side 216 ff. Om lægekonsulenter knyttet til en af Socialministeriet styrelse. Se kommentaren til § 11(pkt.6) ...”

Tað sama sæst eisini í bókini Offentlighedsloven med kommentarer af Mohammed Ahsan 1. udg frá 2014 á s. 406-408.

Til samanberingar kann eisini vísast til FOB nr. 87.54 har danski umboðsmaðurin segði, at Fiskeriministeriet burdi havt givið einum tíðindamanni innlit í eina frágreiðing frá uttanhýsis ráðgeva og í samskipti við ráðgevarafelagið, tí skjølini ikki kundu undantakast frá innliti sum innanhýsis skjøl.

Vísandi til at Landsverk ikki sjálvt hevur gjørt støðumetingarnar um tunlarnar Norður um Fjall, men hevur biðið og móttikið hesar støðumetingar frá uttanhýsis serfrøði, er tað mín meting, at talan er ikki um innanhýsis skjøl hjá Landsverk.

Av tí at talan ikki er um innanhýsis skjøl, er ikki grundarlag at viðgera, um innlit kortini skal latast í skjøluni eftir § 8 í innlitslógini.

Eg fari tí at heita á Landsverk um at taka málið til nýggja viðgerð við støði í, at alt virksemi hjá Landsverk er fevnt av innlitslógini, og at frágreiðingarnar, sum Landsverk hevur móttikið frá Rambøll um tunlarnar Norður um Fjall ikki eru innanhýsis skjøl hjá Landsverk.

Eg fari at biðja Landsverk lata meg frætta, hvat hendir við málinum.

Sólja í Ólavsstovu
Løgtingsins umboðsmaður